

15. Kaczmarczyk J. Rzeczpospolita trojga narodów. Ugoda Hadziacka — teoria i praktyka. — Kraków, 2007. — S. 138.
16. Podhorodecki L. Zarys dziejów Ukrainy. — Warszawa, 1976. — Т. II. — S. 297–300.
17. Jabłonowski A. Historia Rusi południowej do upadku Rzeczypospolitej Polskiej. — Kraków, 1912. — S. 258–261.
18. Historia Polski / pod red. H. Łowmiańskiego; opr. S. Arnold, B. Baranowski, J. A. Gierowski, S. Herbst, K. Lepszy, K. Piwarski, A. Wyczański, L. Żytkowicz i inni (wyd. I w 1958 r.). — Warszawa, 1965. — Wyd. IV. — Т. I. — Cz. II. — S. 685.
19. Текст Гадяцького договору у перекладі з польської мови В. Шевчука [Електронні ресурси]. — Режим доступу : <http://movahistory.org.ua/wiki/>.
20. Галушка А.А. ЧУДНІВСЬКА КАМПАНІЯ 1660 [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2013. - 688 с.: іл. — Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Chudnivskij_dohovir_1660

Оверко А.

Науковий керівник – доц. Григорук Н. А.

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА БУДЗИНОВСЬКОГО (1868–1935)

Реконструкція суспільно-політичного і наукового життя в Україні останньої чверті XIX – першої третини XX ст. була б не повною без окреслення ролі, значення, надбань та внеску таких його представників, як В'ячеслав Будзинівський (1868–1935). Свого часу він зробив вагомий внесок у політичне життя Східної Галичини. Творча спадщина і праця якого на благо України на довгі роки були незаслужено забуті. Необхідно не лише відродити забуті та призабуті імена представників української історичної думки, але й визначити належне кожному місце в історії України, дослідити їх внесок в національну історичну науку. Саме в цьому сенсі нас і цікавить неординарна постать В. Будзинівського.

Народився В. Будзинівський 20 січня 1868 р. у селі Баворів, за 20 кілометрів на південь від Тернополя. У 1886 році В. Будзинівський вступив до української гімназії у Львові у якій існував таємний гурток патріотичної молоді, що друкував на гектографі газету, записи народних пісень, мав власну бібліотеку [10, с. 4]. В українській гімназії він навчався з Ю. Бачинським і К. Студинським, і активно брав участь у громадській діяльності. У тому ж році В. Будзинівський розпочинає редагувати польський часопис соціалістичної орієнтації “Праця”, який видавав Й. Данилюк. Серед його однокласників і друзів були майбутні письменники Л. Лопатинський та О. Маковей, педагоги і диригенти І. Левицький й П. Нижанківський, композитор Є. Купчинський, піаніст і автор музичних творів Д. Леонтович, брат академіка-географа С. Рудницького, юрист А. Рудницький [7, с. 2].

Проживаючи у Львові В. Будзинівський активно починає брати участь у бурхливому громадсько-політичному житті столиці краю, здобув авторитет серед українського студентства, увійшовши до його керівних органів.

Значні зміни у житті та світогляді В. Будзинівського відбулися упродовж 1887–1888 рр. Упродовж навчального року В. Будзинівський не відвідував гімназію, а самостійно готувався до випускних іспитів. Соціалістичні ідеї все більше захоплюють молодого юнака і він прагне їх поширювати серед молоді. У 1888 р. В. Будзинівський спільно із своїм товаришем, студентом політехніки Станіславом Козловським, започатковує молодіжний журнал “Товариш”. В. Будзинівський займався збором коштів на чергове видання [8, с. 3].

10 липня 1888 р. побачив світ перший номер “Товариша” органу університетської молоді радикального спрямування вийшов за редакцією І. Франка і за підписом відповідального редактора С. Козловського. В. Будзинівський вперше на сторінках “Товариша” спробував свої сили як публіцист. У першому номері була надрукована україномовна стаття В. Будзинівського “Сільське робітниче питання” (рецензія на німецьку книжку) [6, с. 167].

До Львівського університету на природниче відділення філософського факультету В. Будзинівський вступає у 1888 р., але не залишається осторонь громадського життя і активно бере участь у ньому. Невдовзі його відраховано з університету за організацію студентського протесту у міській ратуші 8–9 березня 1889 р. проти нового закону про заборону соціалістичних організацій. План навчатися у Цюріху в Швейцарії не здійснився і в 1889 р. В. Будзинівський поступає у Віденський університет, у якому вивчає медицину. Тут він стає членом студентського товариства “Січ” і спільно з Іваном Гриневицьким веде гостру боротьбу з аполітичною молоддю та прихильниками інших політичних напрямків [11, с. 169].

У 1895 р. В. Будзинівський починає видавати часопис “Громадський Голос”, покинувши медичні студії на домагання протидрагоманівського молодшого покоління радикальної партії [9, с. 104].

Не маючи з чого жити, В. Будзинівський передає редакцію “Громадського Голосу” І. Франкові й в другій половині 1896 р. переїжджає до Чернівців на запрошення одного з своїх товаришів. Вже у 1898 р. В. Будзинівський повернувся до Львова і вступив до редакції “Діла” [1].

Як кандидат від Національно-демократичної партії до віденського парламенту в окрузі Тернопіль-Скалат-Збараж у 1900 р. він не був обраний, хоч його підтримували і радикали, і соціал-демократи, і селяни-поляки [12, с. 48].

В. Будзиновського у 1901 р. обирають у керівний орган націонал-демократичної партії “Народний комітет”. Доручають видавництво і редакцію газети “Свобода”, яка була виданням політичним, просвітнім і господарським письмом для народу [4].

У 1906 р. В. Будзиновський займається видавництвом літературно-наукового двотижневика “Світ”. Наступного року зреформована виборча система дозволила В. Будзиновському здобути мандат посла до парламенту і він продовжив політичну діяльність, припинивши випуск журналу [12, с. 49].

Упродовж десяти років В. Будзиновський був лідером парламентського українського клубу у Відні. Користувався популярністю серед своїх виборців округу Бучач-Монастириська-Вишнівчик-Підгайці, тому що як висловився в одній з промов “молотив ціпом по хребті” законотворців і можновладців. У 1911 р. вони повторно доручили цю місію В. Будзиновському. Чим давав приклад своїм колегам з Галичини та Буковини, як він сказав, “десять антиугодних літ”, “не без його впливу “саме слово “угода” діяло на українських послів, як червона плахта на бика”. Разом з тим з сумом згадував, що це був час його політичної кар’єри, і десять змарнованих років життя. Змарнованих, зрозуміло, для творчої праці [2].

“Союз визволення України” В. Будзиновський організував під час першої світової війни, спільно з представниками Східної України. У Відні він редагував українську німецькомовну газету “Ukrainisches Korespondentblatt” [2].

Напередодні проголошення ЗУНР 18 жовтня 1918 р., В. Будзиновський брав участь у створенні Української Народної Ради.

У січні 1920 р. на основі Національно-демократичної партії відновлюється Українська Трудова Партія, в якій В. Будзиновський як співробітник її органу – газети “Діло” прагне утверджувати ідею незалежності України [12, с. 49].

Оповідання В. Будзиновського друкували українські часописи в Америці. Кожну річ передруковували також канадські та бразильські часописи, не платячи авторові ніякого гонорару [1].

Українське Національно-Демократичне Об’єднання утворене у 1925 р., доручило В. Будзиновському редагування свого органу – газети “Рада” [12, с. 49].

У 1927 р. В. Будзиновський з групою однодумців покидає УНДО і створює Українську Партію Праці (УПП) з її друкованим органом “Праця” [5, с. 378].

Незадовго після створення УПП В. Будзиновський припинив займатися суспільно-політичною діяльністю. Тихо й безголосо, майже зовсім осамітнений, всіма забутий, він доживав свого віку в невеличкій, вбого прибраній квартирі при вулиці Снядецьких, 6, у Львові. Рятуючись від нужди, як тільки міг. Порозпродавав свою бібліотеку та весь наклад власних книжок, аби купити пасіку. Вірив, що мед врятує його. Про хворобу не любив згадувати й уникав розмов на цю тему, хоча вона нагадувала про себе постійним і нестримним кашлем.

15 лютого 1935 року одна з найпопулярніших українських газет того часу “Діло” повідомила, що 14 лютого помер колишній відомий політичний діяч, посол до австрійського парламенту, відомий письменник і публіцист В’ячеслав Будзиновський [3].

Головним підсумком життєвого шляху В. Будзиновського слід вважати те, що своєю суспільно-політичною та публіцистичною діяльністю він постійно сприяв об’єктивному обґрунтуванню права на існування українського народу, його споконвічних прагнень до незалежного, вільного, щасливого життя.

Отже, В. Будзиновський був однією з помітних постатей в українському суспільно-політичному житті останньої чверті XIX – першої третини XX ст. Своєю громадською, політичною і публіцистичною діяльністю він об’єктивно сприяв пробудженню та розвитку національної самосвідомості різних верств українського суспільства. Він здійснив вагомий внесок у процеси творення української державності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будзиновський В. Автобіографія (Фрагмент із посмертних паперів) / Публікація М. Рудницького // Будзиновський В. Як чоловік зійшов на пана. – Львів, 1937. – С. 12–13.
2. Весна Х. Співець козацької слави / Христина Весна // Вільне життя. – 1991. – 11 квітня. – С. 2.
3. В’ячеслав Будзиновський // Діло. – 1935. – 15 лют. – Ч. 40.
4. Горак Р. Перехресні стежки В’ячеслава Будзиновського / Роман Горак // Будзиновський В. Т. Осавул Підкови: [історичні повісті з часів козаччини]. – Львів: Червона калина, 1990. – С. 368–375.
5. Горак Р. Покута і повернення В’ячеслава Будзиновського / Роман Горак // Будзиновський В. Пригоди запорозьких скитальців. – К., 1993. – С. 368–382.
6. Левицький К. Українські політики Галичини / Кость Левицький. – Тернопіль, 1996. – С. 83–85.
7. Медведик П. І фольклор, і музика, і театр / П. Медведик // Русалка Дністрова. – № 18. – жовтень 1993.
8. Мельничук Б. Доля В’ячеслава Будзиновського / Богдан Мельничук // Будзиновський В. Наші гетьмани. – Тернопіль, 1990. – С. 3–6.

9. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: Історико-бібліографічне дослідження. – Т. 2: 1891–1905 рр. – Львів, 2009. – 480 с.
10. Ханас В. Перший голос за незалежність / В. Ханас // Подільське слово. – 1993. – 30 січня. – С. 4.
11. Цаль А. Формування світогляду В'ячеслава Будзиновського / Андрій Цаль // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – Вип. 1. – С. 168–171.
12. Чернопиский М. Девіз його життя: Демократична державність України / Михайло Чернопиский // Розбудова держави. – 1993. – № 9. – С. 45–52.

Караїм Т.

Науковий керівник – проф. Алексієвець Л. М.

РОЗБУДОВА ВЗАЄМИН МІЖ УКРАЇНОЮ І БІЛОРУССЮ У НОВОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

На рубежі XX – XXI ст. відбуваються кардинальні геополітичні зміни, які різко міняють баланс сил в усьому світі. Руйнування світової системи соціалізму, на чолі з СРСР як геополітичної противаги системі капіталістичних держав на чолі з США створило нову геополітичну ситуацію. Початок XXI ст. – час формування не лише нової геополітичної епохи, а й нової системи міжнародних відносин. Зникнення СРСР з політичної карти світу призвело не лише до кардинальних геополітичних змін. Розпад цієї тоталітарної держави започаткував перехід до демократичних форм правління, і на жаль, виявив труднощі цього процесу. Відбувався інтенсивний механізм становлення політичних структур і формування нових відносин незалежних держав, які вступили у тривалий перехідний період, що характеризувався складною політичною модернізацією та глибокою економічною кризою. У деяких з країн цей шлях далекий від завершення.

Мета дослідження полягає у проведенні узагальнюючого комплексного аналізу на основі документів та договірно-правової бази основних обставин налагодження і розбудови українсько-білоруських взаємин у новому геополітичному просторі.

Історіографічною базою досліджуваної проблеми слугували праці білоруських та українських науковців. Відносини між Білоруссю і Україною є пріоритетною темою як у вітчизняній, так і в білоруській історіографії. Однак здебільшого автори розглядають ці відносини загально, за етапами та сферами співробітництва, тобто немає певних окремих праць присвячених нашій проблемі. Цінною у контексті теми стала монографія білоруського дослідника Д. Юрчака "Білорусь – Україна: 20 років міждержавних відносин [27]. Праця ґрунтується на документах, фактах і публікаціях в ЗМІ. Автор об'єктивно і критично проаналізував досвід співпраці двох сусідніх суверенних держав. У контексті розробки проблеми в теоретичному і практичному аспектах заслуговують уваги праці загального характеру, а саме: дискусійна записка О. Бетлій, Є. Прейгермана "Аудит зовнішньої політики: Україна – Білорусь" присвячена 25-літтю українсько-білоруських відносин [2], "Зовнішня політика України (від найдавніших часів до наших днів)" за загальною редакцією Л. Чекаленко [14], І. Магей. Участь України у роботі генеральної асамблеї ООН [19], "Україна у міжнародних відносинах XX століття" за редакцією Я. Малика [25], дослідження Г. Максака – "Україна – Білорусь: горизонт 2020". Власне, білорусько-українська співпраця на початковому етапі становлення після здобуття незалежності відображена у статті В. Бурдяка "Становлення відносин влади у постсоціалістичних країнах" [3], посібнику М. Дорошко, Н. Шпакової "Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД" [5]. На особливу увагу заслуговують джерела вивчення міждержавних двохсторонніх відносин України та Білорусі, які є доволі різноманітними: документи державних органів влади, договірно-правова база та матеріали періодики.

Відносини України та Білорусі, після здобуття незалежності формувалися в складних та неоднозначних умовах, а саме:

- становлення нової політичної системи;
- відсутності досвіду міжнародного співробітництва у зв'язку з набуттям нового суспільно-політичного статусу;
- багатоваріантності визначення основних напрямків зовнішньої політики;
- відсутності розподілу зовнішньополітичних функцій, відповідно, кадрового забезпечення та матеріально-технічної бази;
- недостатності знань про особливості країн-партнерів, інформації про їх політичну та економічну системи, головну політичну еліту.

Першим документом, який визначив основні напрями, цілі і завдання зовнішньої політики України, була Декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою України 16 липня 1990 р. Міжнародну правосуб'єктність країни закріплювала стаття X, в якій зазначається право на безпосередні відносини з іншими державами через укладання договорів, обмін дипломатичними, консульськими, торговельними представництвами, створення дипломатичних та інших установ. У ст. X зазначається, що